

Biblická práce Ex 31

pastorálka CB, leden 2015

Zadání: 30 min. „ŠEST DNÍ PRACOVAT BUDEŠ...“ Pastorální konference kazatelů Církve bratrské o práci a pracujících. Prostor na otázku musí být v rámci vymezeného času.

1. Kontext

- Ex 20-24 uzavření smlouvy (19 a 24), Desatero (20), kniha smlouvy (20-23)
den odpočinku ukončuje období otroctví a tím rozdílem mezi otroctvím a svobodou
- Ex 24-31 Mojžíš vystupuje na horu Sínaj, je 40 dní s Bohem, ustanovení o stavbě svatyně.
Text o šabatě to uzavírá: Práce na svatyni nemohou rušit ustanovení o šabatě. (Raši)
- Ex 32-34 zlaté tele, příběh porušení smlouvy a život z milosti
- První vyhlášení hrdelního trestu za porušování šabatě v toku knihy Exodus, znovu na to přijde řeč v Nu 15.
- Ez 20 Hospodin si stěžuje na chování Izraele v dějinách, výslovně připomíná, že šabat měl být znamením, že on je posvěcuje. Jde výrazný a výslovný odkaz na text Ex 31 (jediný tohoto druhu ve SZ).

2. Text

Struktura textu: ČÍST PO VERŠÍCH

v. 12-13a: úvodní věta

v. 13b

v. 14: ustanovení trestu za znesvěcení

v. 15: zdůvodnění přikázání jako v Desateru odkazem na stvoření v šesti dnech + trest

v. 16: bude za věčnou smlouvu

v. 17: věčné znamení mezi Bohem a Izraelem, protože ... příběh stvoření

v. 18: uzavírá se 40 dní na hoře, dostává desky svědectví

Klíčová slova (dva typy: pojmy / slova v klíčovém místě)

- **znamení**, věčná smlouva, věčné znamení (pojmy, klíčové): Šabat znamením (Ez 20,12-24 22,26). „znamení smlouvy“ (Gn 9,12 – duha, 17,11 – obřízka, zde, Joz 4,6n – Gilgál), Ex 4 7 8 (ta dvě Mojžíšova znamení, potažmo egyptské rány), 12,13 (krev na veřejích), 13,9 (na ruce a čele), Nu 2,2 (prapor), 17,25 (Áronova hůl).
- **vědět** (klíčové): „se poznalo“ (kral., Hejčl, Hirsch, Heger, Jer.) / „abyste věděli“ (ČEP, ČSP, B21)
- **svatý**, posvětitel (pojem, klíčový): (pt. Pi.) Lv 20,8 21,8.15.23 22,9.16.32, **Ez 20,12 37,28**. Některé překlady překládají „posvátný“ (v. 14, Hirsch, Jer.).
- **věčný** (pojem): Kalvínův výklad

Některé drobné vysvětlivky pomocí srovnání 10 překladů:

13: plurál „soboty mé“, používá se i na jiných místech, o tomto svátku obecně, všichni

překládají jednoduše v pl. (sg. jen Hejčl)

14: znesvětit v tomto textu zřetelně znamená „znesvětit prací“

14 a 15b: „umře, zemře“ (kral., Heger) / „ať zemře“ (Hejčl, Hirsch) / „musí zemřít“ (ČEP, B21) / „jistě bude usmrcen“ (ČSP, Pavlík) / „bude vydán na smrt“ (Jer.) / „propadne smrti“ (SNC)

14: „vyhlazen, vyhuben“ (kral., Hejčl, Hirsch, Heger, ČSP) / „vyobcován“ (ČEP, Jer., SNC, B21) / „vyřadit“ (Pavlík)

15: „šabat šabatů“ (Ex 16,23 zde, 35,2, Lv 16,31 23,3.32 25,4): „sobota odpočínutí, sobota klid, sobotní odpočinek, sobota svatý den odpočinku, sobota odpočívání“ (kral., Hejčl, SNC, B21, Pavlík) / „slavnost klidu, odpočínutí“ (Hirsch, ČEP) / „šabbat dokonalého klidu“ (Heger) / „nejsvětější sobota“ (ČSP) / „úplný odpočinek“ (Jer.)

16: překlad vět „*wšamrú ... la'asót*“ „xxx ... světit / slavit / dodržovat / uskutečňovat“. Všichni to však překládají jako souřadnou větu „a“.

16n: spojení obou veršů: prostě jako novou větu (Heger, ČSP, SNC) / identifikace doplněním zájmeně „to je“ do verše 17 (Hirsch, ČEP, Jer., B21, Pavlík) / Hejčl připojuje „smlouvu“ do verše 17 „úmluva ... a věčné znamení“

17: *š.b.t.* odpočinul (Hirsch, Heger, ČEP, Jer., B21) / přestal (kral., ČSP, Pavlík), *n.p.š.* odpočinul (kral.) / „nabral dech (B21) / oddechl si (ostatní). Sloveso jen 3x (Ex 23,12 tři slovesa, 2S 16,4).

3. Křesťan a ustanovení Tóry

INTERAKCE: Jak se ustanovení Mojžíšova zákona (staré smlouvy) týkají křesťana? Proč?

Účastníci pastorálky diskutují tuto otázku mezi sebou.

4. Význam textu a dějiny křesťanského výkladu přikázání o dni odpočinku

Sporný bod výkladu vyjde najevo při srovnání výkladů přikázání o dni odpočinku.

Luther (1528-30): Menší a větší katechismus, výklad desatera

- menší katechismus zdůrazňuje kázání Božího slova
- větší katechismus: „*Proto se tehdejší přikázání ve svém nejjednodušším významu na nás křesťany nevztahuje, neboť je stejně jako ostatní ustanovení Starého zákona zcela vnější věci, vázanou na určité způsoby a osoby, na určitou dobu a místo; od toho všeho nás Kristus osvobodil.*“ (386) Dva důvody křesťanského slavení: 1. Tělesný odpočinek „*Den odpočinku nedržíme kvůli vzdělaným a učeným křesťanům, neboť ti jej nepotřebují.*“ (386) 2. „*Den odpočinku nám poskytuje jindy nebývalý čas a prostor, abychom se účastnili bohoslužeb, scházeli se k poslouchání Božího slova a k přemýšlení nad ním, k chválení Boha i k tomu, abychom mu zpívali a modlili se.*“ (386)
  - takový den odpočínutí má být vlastně stále
  - svatost = svatě mluvit, konat a žít, měli bychom ho dodržovat pořád
  - Nadále pak zdůrazňuje důležitost Božího slova a skutečného naslouchání jemu. Boží slovo je „*svátost všech svátostí, ba je tím jediným, co pro nás křesťany posvěcuje cokoli jiného*“ (387) Hřešit proti tomuto přikázání spočívá ve všemožném znevažování

a nežívání Božího slova.

Kalvín:

- 1535 – 1. vydání Instituce:
  - Stínové přikázání, plnost v Kristu.
  - Podstatou je nalézt pokoj v Bohu, tj. odložit skutky těla, „*ode všech skutků, které nejsou z Ducha svatého*“ (34).
  - den Páně: ustanoven ke shromažďování církve
  - přikázání vyžaduje rovnost lidí: odpočine i poslední služebník
  - o členění desatera
- 1559 – poslední vydání Instituce – 3 příčiny
  - vyobrazit duchovní odpočinití od vlastních skutků, „aby Boha v sobě ělati nechali“ (96)
  - určit den ke scházení, obřadům a přemýšlení o Božím slovu
  - dát poddaným jeden den na odpočinek
- 1563: Komentář k Ex 31,12nn: Svatost svátku je podtržena hrdelním trestem. Věčný „*olam*“ vykládá: „*Whatever was spoken of under the Law as eternal, I maintain to have had reference to the new state of things which came to pass at the coming of Christ; and thus the eternity of the Law must not be extended beyond the fulness of time, when the truth of its shadows was manifested, and God's covenant assumed a different form.*“ (díl II., str. 443) Platnost svátku je nejlépe zřetelná v jeho zrušení. Dodržovat ho by znamenalo dávat opět závoj přes Ježíšovu smrt a vzkříšení.

Lochman

- etos starosti: Pokušení snažit se „zabezpečit dopředu“.
- etos píce: Píle jako spásný prostředek (workoholismus).
- etos výkonu: Evoluční přežití silnějšího ve světě zaměřeném na výkon.
- hlásá etiku milosti a svobodu svátku odpočinití

Závěr:

- Luther i Kalvín jsou zcela za jedno v tom, že
  - ustanovení Mojžíšova zákona se na křesťana nevztahují. Jsou to ustanovení do „plnosti času“ v Kristu.
  - dodržování neděle má ve společnosti význam občanského řádu, aby nebyly zmatky a lidé měli možnost odpočinout od práce.
- Luther: „*Proto věz, že síla a moc tohoto přikázání nespočívá v odpočinku, ale ve svěcení, k němuž svátek dává obzvláštní příležitost.*“ (388)
- Kalvín: Odpočinití od vlastních skutků. Den na společenství a úlevu pro poddané.
- Min. dva kulturní zlomy nás dělí od reformátorů:
  - výrobní zotročování, kdy nevolnictví se promítlo do vzniku manufaktur a v průmyslové revoluci soudní křesťané viděli, že nestačí omezit počet pracovních dní, ale také počet pracovních hodin.
  - vytvoření dvoudenních víkendů, tedy 2 dny odpočinku místo jednoho.
- Jedinečnost Ex 31 je zejména v tom, jak ukazuje na souvislost posvěcení a práce:
  1. odpočinití je svaté, práce znesvěcuje: „**Arbeit macht frei**“

2. odpočínutí završuje práci i posvěcování: Práce i zápas o posvěcení je vymezen a 6 dní v týdnu – šest dní pracovatí budeš... také na svém posvěcení. Tak jako oslava je dovršením práce, tak posvěcení Bohem je završením osobního zápasu o posvěcení.
3. Luther vyznívá „v den odpočínutí o to více pracuj na svém posvěcení“, zatímco Kalvínovi „den odpočínutí připomíná, že jsme svobodní od vlastních skutků, posvětitel je Hospodin“.

5. Proti skutkaření

To naše téma tedy je: **Jak žít s Bohem naplno, a přitom neupadat do skutkaření?**

- Skutkaření = přesvědčení, že svým zodpovědným a poslušným počínáním přispívám nějak zásadně ke svému spasení.
- Žít naplno: Nelze upřít pelagianismu, že lépe motivuje člověka až k heroickému výkonu. Jak je možné, že láska u mnoha lidí nemotivuje tak jako strach nebo ctižádost?!!!
- Evangelium člověka promění. Pokud člověk není proměněn (nenese ovoce), má se vrátit ke zdroji, k Evangeliumu, ne se zaměřit na vyprodukování ovoce.

Tento text se týká zásadní reformační otázky spasení z milosti, jen klíčovým slovem není „spravedlnost“, ale „svatost“. Hnutí svatosti a jak se k tomuto staví.

Bruckner: „*Křesťané a křesťanská teologie obvykle zaměňují svatost v Písmu za náboženství, spíše než aby ji chápali jako vztah se svatým Bohem. Svatosti nelze dosáhnout, ale je možné ji přijmout.*“
„Christians and Christian theologies widely misunderstand holiness in Scripture as religion rather than relationship to the Holy One. Holiness is not something to achieve, but to receive.“ (274)

Ježíš neskutkaří

„Sobota pro člověka, ne člověk pro sobotu.“

J 5 jako příklad zachování soboty v tom, že Bůh pracuje a Ježíš se přidává

Závěr

Vlastně se tu nesnažím normativně vykládat Ex 31, ale spíše zápasím o život z milosti, o který je třeba bojovat s nasazením všech sil, jakoby vše záleželo na mě, i když to na mě nezáleží.

INTERAKCE: Jaké nástroje my sami používáme pro boj se skutkařením? Jakou roli v tom hraje den odpočínku?

Diskuze po přednesení exegeze:

- otázky o trestu smrti
- k povaze svatosti – silové pole Ducha, přeneseně předměty, časy a osoby